

VEGYESEK.

Kassai óragyártók. Az első kassai óragyártó (horalegiator), a kiról a város jegyzőkönyvei megemlékeznek, Achtsehnicht Miklós 1461-ben nyert polgárjogot „geschanckt“, tehát a szokásos díj elengedésével; a város őt, mint egy új iparág meghonosítóját, örömmel fogadta kebelébe, vagy pedig az órás szolgálatát jutalmazta meg vele. E században még egy névtelen saygermayster nyert polgárjogot¹⁾. A sayger órát jelent. 1508-ban Reyszner Albert nyert ismét polgárjogot.

A következő években úgy a város, mint a domonkos-szerzet részére lakatosmesterek készítettek óraműveket. 1526-ban ugyanis a szt. Szüizről nevezett domonkos-szerzet klastroma tilalmat tett István seratorra egy óra miatt; 1533-ban a város Bartus lakatosmesternek órajavításért 5 forintot fizetett s a következő évben Kuncz (Konrád) lakatosmesterrel szerződést köt egy új óra végett. „Im jar 1534, am montag vor Jorgi (szt. György) haben dy herrn des Rats im haus des herrn richters mit meister Koncz schlosser ein seger der stadt zu machen gedingkt pro fl. hundred und fünfundzwanzig, umb ein kuf wein und zehn kubel getreidt“. 2)

Az 1556-ik évi nagy tűzvész után a leégett templom toronyóráját Máté slosser javította ki és Miklós képíró festette és aranyozta meg.

Az egyesült lakatos, sarkantyus, órajártó és puskaműves czéh 1557-ben kelt szabályzata az órások remekléséről így szól: „Item eyn uhr, dy stund und firtail schlegt und monetscheyn treibt. Will her (er; t. i. a remeklő) andre arbeit auch arbeten, so soll her der ersten stuck czwey dorczu machen“. Tehát az utóbbi esetben a rokon mesterségeket is úzhette s ez magyarázza meg, hogy a fentebb említett lakatosmesterek óraműveket készítettek.

Az 1636-ban megújított szabályzat szerint: „Eines urmachers meisterstuck soll sein, das er ein fleissige und saubere uhr macht, welche die viertl und gantze stunde schlägt, auch den Mondschein treübt mit zwen glocken sauber verguldt undt ausgemacht“. Az óragyártók ekkor a lakatosoktól különváltak.

1558-ban Nebler Máté mester tűnik fel, a ki több ízben volt a városi közgyűlésnek is tagja s 1576-ban meghalt.³⁾

1) Talán az 1475-ben említett Tamás.

2) Városi jegyzőkönyv.

3) Kassa v. levéltára, 3134, 3336/791., 18274. és 18321. sz. a.

1566-ban Perényi György Sárospatakról hozzá küldi az óráját javítás végett. 1) Perényi János 1577-ben Nagy-Idáról sürgeti meg az órásmestert, a kitől órát vásárolt, de mivel „valami bontakozása esék“, javítás végett megküldte. 2) Nebler volt-e a mestere vagy pedig az eperjesi óragyártó, a ki Rueber János felsőmagyarországi főkapitány unszolására Kassára telepedett, nem tűnik ki. 3)

1584-ben Huttman Henrik bécsi mester Lőcse városának új órát készített s Kassának ajánlkozott, hogy régi óráját kitisztítja. 4)

Vajda János Nagy-Szebenből három óráját küldte 1594-ben Kassára javítás végett Most János mesterhez. Az óras a következő évben meghalt s Vajda úgy ebben az évben, mint 1596-ban a városi tanácsnak írt az órák megküldése iránt. 5)

1602-ben Roter Márton német lipcei-mester készített Kassa városának „horologium novum cum quadrantibus“. 6)

Schuster Illés mester 1581-ben nyert polgárjogot. 1591-ben és 1601-ben ismét megnősült, tehát harmadszor, mert mesterré és polgárrá csak már mint nős ember lehetett. 1587-ben bevásztják a „kramampt“-ba. Már 1583-ban a városi közgyűlésnek tagja s azóta 1605-ig, valószínűen halála-éveig majdnem szakadatlanul tagja, sőt 1601–1602-ig főrendere (tribunus plebis); 1605-ben wogherr azaz mérőtiszt. A válságos 1604-ik évben teplotom-gondnok volt, mert Sommer Zachariás, a város egyik ágostai hitvallású papja mentegetőzik a város tanácsa előtt, hogy a parochia kulcsait Schuster meghagyására adta ki a kezéből. „Ich solle im (t. i. Schusternek) die Schlüssel geben, der herr Bischof wolle sie haben, dem solle man sie überantworten.“ 7)

1608-ban Órájártó Jánosnak a sütők szerint van a patikája azaz boltja, melyért a városnak 1 frt és 25 denár évi bért fizetett. 8) Hozzá küldik órájukat javítás végett Alaghy Menyhért 1613-ban Regéczből, Kátay János 1617-ben Mislvéről. 9)

1618-ban a Münchenből idetelepedett Huber Kelemenről van szó, a ki Augsburgban is dolgozott; patikája „az piaczon az napnyugat felől való szeren“ volt. 10) A Teschenből származott Seidelman Tóbiás 1625-ben nyert polgárjogot; ez évben (1625) Fraumüller György említetik. Az 1627. év

1) K. v. lt. 2764/49.

2) 3401.

3) 3330.

4) 3837/113.

5) 4467/25., 4545/71., 4636/30.

6) Városi jegyzőkönyv.

7) 3157., 3977., 4586., 4674., 4866., 4940., 5099/40., 5126. számú és a kassai róm. kath. paróchia anyakönyveiben.

8) 5246.

9) 5540/17., 5782/27.

10) 5809.

október hó 22-ik napjáról szóló jegyzőkönyv szerint: „Az óragyártó megcsinálta az öreg órát, munkájától adnak neki 30 frtot.“

1628. július hó 13-án „Füzesi Eötvös Péter suplikál óragyártónénak adott óracskáért, melyet az kis óragyártó elvesztettnek mond lenni, hogy adatnák meg az árát, mivel az kié volt, nagyra becsüli. Deliberatum: az óragyártó vagy csináljon mást vagy tartozik megfizetni éppen az árát.“¹⁾

A czéhszabályzat megújítását 1636-ban az órajártók részéről Knoll Farkas „krömwercker“ kérelmezte; Schmidl János mesternek 1646-ban a nagy templom tornyán levő óra javításáért 5 frt 32 den. fizettek.)

1645-ben Rákóczy György fejedelem írt a városnak, hogy az órásmestert küldje Varannóra, „mivel az öreg óránk megbomlott.“²⁾

A 18-ik század végén élt Szokolovszky Józsefnek kitűnő szerkezetű ütő-órái maradtak korunkra, míg a következő évszázadban élt Lehrner János az első pesti iparkiallítás (1843.) kitüntetését nyert. Egy 1826-ban készült órája a Kassai Társalgási Egylet helyiségében ma is pontosan jár.

Kemény Lajos.

Gabnakivitel Bologna-ba és Modena-ba 1648 és 1649-ben. A magyar tanács 1649. január 8-iki ülésében tárgyalta azt a jelentést, melyet „D u x de T e r r a N o v a“ nyújtott be. E jelentés szerint Bukaricza-ban bizonyos megbízott kereskedő a modenai herczeg számára titokban nagy mennyiségű gabnát készül kivinni. Ő felsége a stájerországi udvari expeditió révén már elrendelte, hogy a kikötők alkalmazottai figyeljenek az illető kereskedőre s ha sikerül őt megcsípniök, a gabnát foglalják le. Illő dolog, hogy a magyar kancellária is bocsásson ki hasonló rendeletet s ha sikerül azon kereskedőt elfogni, ő felségének jelentést kell tenni.

Ez az egész jelentés, úgy látszik, tévedésen alapult. A dolognak ugya is az a nyitja, hogy bizonyos Raphael Matrice de Senogallia nevű zsidó részint a Zrinyi gróftól, részint más magyar termelőktől gabnát vásárolt össze s miután a vételért becsületesen kifizette, a gabnát Bucchariban hajókra rakatta, hogy Bologna-ba szállítsa. Mivel a dolog felől Bécsbe olyan jelentés küldetett, hogy a nevezett zsidókereskedő a gabnát a modenai herczeg számára szállítja, III. Ferdinánd elrendelte, hogy az egész gabnaszállítmányt foglalják le. A Zrinyi grófok kézhez vevén a királyi rendeletet, Raphael Matrice gabnáját a buchari-i kikötőben csakugyan lefoglalták. Mikor azután kiderült, hogy Raphael Matrice nem a modenai herczeg, hanem az éhező Bologna város lakói számára szállítja a gabnát, III. Ferdinánd 1648. július 22-én és 1648. okt 17-én a Zrinyi grófoknak meghagyta, hogy a Bucchariban és más helyeken lefoglalt gabnát, a mit Raphael Matrice Bologna város számára készült szállítani. adják vissza s bocsássák szabadon.

A Zrinyi grófok a két rendeletet semmibe sem vették s a gabnát

1) Városi jegyzőkönyv.

2) K. v. lt. lajstromozatlan.

3) 7147.